

اهداف اکو بر توسعه فعالیت‌های اقتصادی استوار است

اشاره:

با افزایش تعداد اعضای سازمان همکاری اقتصادی (اکو) از سه به ده کشور در سال‌های اخیر (پس از فروپاشی شوروی سابق و با پیوستن جمهوری‌های تازه استقلال یافته) سران و مقام‌های ارشد اقتصادی کشورهای منطقه تلاش‌های فزاینده‌ای برای هموار ساختن زمینه‌های همکاری به عمل آورده‌اند.

این تلاش‌ها با تشکیل اجلاس سران اکو در تهران، استانبول و اسلام‌آباد و دستیابی به توافق‌های عمده، به ثمر رسیده است و اکنون اکو در مرحله نازهای از فعالیت خود قرار دارد تا به یک بلوک اقتصادی قوی تبدیل گردد.

در زمینه فعالیت‌ها و تلاش‌های اخیر برای تبدیل ساختن اکو به یک اتحاد اقتصادی منطقه‌ای مهم در آسیا و راه‌های توسعه مناسبات اقتصادی - تجاری، نشر به بررسی‌های بازرگانی، گفت‌وگویی با آقای حسین کاظم پور اردبیلی، مشاور وزیر امور خارجه انجام داده که با هم می‌خوانیم.

وی در وزارت امور خارجه بر تمامی فعالیت‌های مربوط به همکاری‌های اقتصادی چند جانبه از جمله اکو، نظارت دارد و در تنظیم و تدوین راهبردها، توافقات اقتصادی و... مربوط به اکو نقش بسزایی داشته است.

رتال جامع علوم انسانی

بوده است، با مشارکت هفت کشور جدید در این سازمان، نسبت به تعیین اولویت‌های همکاری میان اعضا اقدام شده است. در آخرین نشست سران اکو در عشق‌آباد، تجارت، حمل و نقل، مخابرات و انرژی به عنوان اولویت‌های همکاری میان اعضا به تصویب رسید.

■ **با توجه به وضعیت کنونی مناسبات تجاری - اقتصادی در جهان، اکو چه شیوه‌ای را در پیش می‌گیرد؟**

□ برای توسعه تجارت کشورهای مختلف، مکانیزم‌ها و روش‌های متفاوتی را

اقتصادی به‌ویژه در بخش‌های تجارت، حمل و نقل و انرژی استوار است و این بخش‌ها در اولویت قرار دارند.

○ **اهداف اکو بر همکاری‌های اقتصادی به‌ویژه در بخش‌های تجارت، حمل و نقل و انرژی استوار است.**

با بازنگری در عهدنامه از میر که اساس همکاری اقتصادی ایران، پاکستان و ترکیه (سه کشور بنیانگذار اکو) در گذشته

حسین کاظم پور اردبیلی مشاور وزیر امور خارجه در گفت‌وگوی اختصاصی با نشریه «بررسی‌های بازرگانی» آخرین تحولات و توافقات اعضای اکو برای توسعه مناسبات اقتصادی را برشمرد. مشروح این مصاحبه به شرح زیر است:

■ **اهداف سازمان همکاری اقتصادی (اکو) چیست و تاکنون چه تغییراتی در این هدف‌ها به وجود آمده است؟**

□ اهداف سازمان اکو بر همکاری‌های

توسعه تجارت در منطقه باشد، ابراز تمایل نموده است.

در حال حاضر تعرفه‌های ترجیحی موجود، به جای آنکه فقط به تعرفه گمرکی محدود شود، سود بازرگانی و دیگر عوارض گمرکی را نیز می‌تواند دربرگیرد. در یک حالت رقابتی در انتخاب‌های واردکنندگان و صادرکنندگان کشورهای عضو، افزایش ارقام مشمول تعرفه ترجیحی، به تشویق تجارت میان اعضا کمک می‌کند. البته در بحالت کنونی که فقط ۱۰ درصد تخفیف در تعرفه گمرکی به‌صورت ترجیحی وجود دارد، به‌همان میزان، کمک به توسعه و تشویق تجارت بین اعضای اکو نیز محدود می‌باشد. به‌خصوص آنکه در لیست ارقام، کار کارشناسی با دقت انجام نشده است. حتی کالاهایی که بین اعضای اکو ردوبدل نمی‌شود نیز در لیست‌ها ارایه شده است.

■ آیا اکو مانند دیگر بلوک‌های اقتصادی منطقه‌ای (نفتا، جامعه اروپا و...) ایجاد منطقه آزاد تجاری را مدنظر دارد؟

□ حرکت به‌سوی ایجاد منطقه آزاد تجاری در طراحی نظام توسعه تجارت منطقه‌ای از گام‌های اساسی است. می‌توان به‌جای قایل شدن تخفیف در تعرفه‌ها و عوارض گمرکی، در یک دوره زمانی مشخص نسبت به سطح تعرفه برخی کالاها، توافق کرد و به تدریج درصدد حذف تعرفه‌ها و موانع غیرتعرفه‌ای برآمد. اما در شرایط کنونی در بسیاری از کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی از جمله ایران محدودیت‌های مقداری، ارزی، تفاوت نرخ ارز در واردات کالا از کشورهای مختلف و یا برحسب آنکه ارگان واردکننده دولتی باشد یا بخش خصوصی، و... وجود دارد. به‌طور کلی در بین اعضای اکو، تجارت

○ ترکیه به‌لحاظ عضویت در اتحادیه گمرکی اروپا و پاکستان به‌لحاظ عدم پیش‌بینی اثرات ناشی از کاهش تعرفه‌ها بر درآمد گمرکی، در مذاکرات تخفیف تعرفه‌های گمرکی مشارکت فعال نداشتند. ایران آمادگی کلی برای افزایش تخفیف‌های گمرکی دارد اما مطالعه فنی در مورد جزئیات اثر این اقدام بر توسعه تجارت خارجی کشور و منطقه هنوز انجام نشده است.

■ آیا تمام اعضای اکو در این زمینه (کاهش تعرفه‌های گمرکی) هم‌عقیده بودند؟

□ ترکیه از آنجا که مراحل نهایی پیوستن به اتحادیه گمرکی اروپا را طی می‌کرد، در این مذاکرات، مشارکت فعالی نداشت و خود را از این روند جدا می‌دید. از آنجا که این تخفیف‌ها بر درآمد گمرکی پاکستان تأثیر دارد و در بودجه سال ۱۹۹۶ این کشور، پیش‌بینی نشده بود، پیشنهاد کرد که بررسی آن در سال ۱۹۹۶ انجام شود تا آثار مالی ناشی از آن بر منابع خزانه این کشور محاسبه شود.

■ آیا جمهوری اسلامی ایران آثار افزایش تخفیف‌های گمرکی از ۱۰ به ۲۰ درصد را بر درآمد حقوق گمرکی محاسبه کرده است؟ اصولاً موضع ایران در این مقوله چیست؟

□ ایران آمادگی کلی برای افزایش تخفیف‌های گمرکی را اعلام کرده است، اما هنوز تحقیق‌های میدانی در رابطه با اثر این اقدام بر درآمد کشور و توسعه تجارت خارجی و مطالعه فنی روی جزئیات توسط بخش‌های ذیربط، صورت نگرفته است. به‌عبارت دیگر، جمهوری اسلامی ایران نسبت به هر کوششی که در جهت تشویق و

طراحی و اجرا می‌کنند. «اکو» نیز نمی‌تواند جدا از این مکانیزم‌ها حرکت کند.

در حیطه اقتصادی جهان امروز، تشکیل مناطق تجاری - اقتصادی در آمریکای شمالی، اروپا، جنوب‌شرقی آسیا و... را شاهد هستیم. با این حال گروه‌های اقتصادی و کشورهای عضو آنها روش‌های گذشته برای توسعه تجارت را به سمت جریان بین‌المللی «سازمان تجارت جهانی» و اصول و اهداف آن، پیش می‌برند و در قالب توافق‌های منطقه‌ای، به‌کار می‌گیرند.

جمهوری اسلامی ایران با انجام بررسی‌های همه‌جانبه به این نتیجه رسیده‌است که به سازمان تجارت جهانی بپیوندد و در فرآیند این حرکت شاید بتواند گام‌های اولیه را در منطقه اکو بردارد.

■ برای پیوستن به سازمان تجارت جهانی، حذف موانع غیرتعرفه‌ای و کاهش تعرفه‌های تجاری الزامی است. ایران در قالب اکو در این بخش چگونه عمل می‌کند؟

○ اکو نمی‌تواند از مکانیزم‌ها و روش‌های متداول تجاری، جدا باشد.

□ در مذاکرات پیشین سران اکو، ایجاد نظام تعرفه‌های ترجیحی مطرح و توافق شده بود و برای فهرستی از کالاهای خاص، تخفیف ۱۰ درصدی در تعرفه‌های گمرکی منظور شد. در مذاکراتی که سال پیش انجام شد، اعضای اکو پیشنهاد کردند که این تخفیف برای تمام کالاهای مورد معامله بین اعضا منظور گردد به جز یک سری استثنائات. هم‌چنین توصیه شد که میزان تخفیف تعرفه‌های گمرکی از ۱۰ به ۲۰ درصد افزایش یابد و این تخفیف روی تمام ارقام جواز سبز گمرکی اعمال گردد.

به آن شکلی که در صحنه بین‌المللی آزاد و در اختیار بخش خصوصی است، وجود ندارد و یا در برخی از کشورها مانند ایران با محدودیت مواجه است.

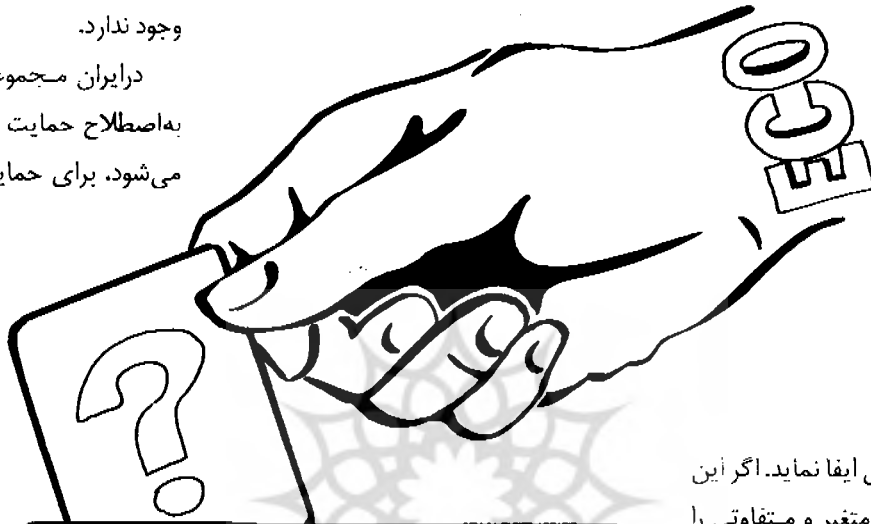
ایران موتور توسعه اقتصادی در منطقه اکو تلقی می‌شود و پس از آن ترکیه است

روشنی در روند تشویق تجارت اکو دست یافت؟

۱۱ ترکیه در سازمان تجارت جهانی و اتحادیه گمرکی اروپا عضویت دارد. نرخ ارز در این کشور شتابور است و در بخش تجارت خارجی و دیگر بخش‌های

اقتصادی فقط یک نرخ ارز (شناور) را اعمال می‌کند. آزادی نقل و انتقال ارزی در نظام بانکی ترکیه وجود دارد. از سوی دیگر تمام تعرفه‌های گمرکی ترکیه بین ۳/۵ تا ۵/۸ درصد می‌باشد. به عبارت دیگر هیچ کالایی با تعرفه بیش از ۵/۸ درصد وارد خاک ترکیه نمی‌شود. محدودیت مقداری و امتیازات ویژه این ارگان و آن مؤسسه هم وجود ندارد.

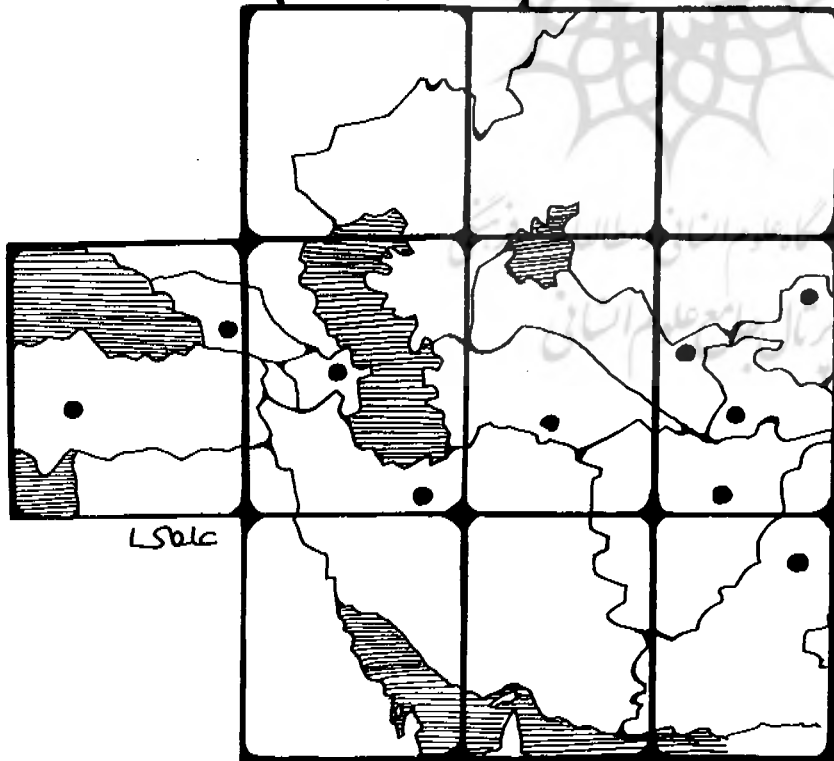
در ایران مجموعه‌ای از سیاست‌های به اصطلاح حمایت از تولید داخلی اعمال می‌شود. برای حمایت از برخی تولیدات

که بایستی چنین نقشی ایفا نماید. اگر این دو کشور سیاست‌های متغیر و متفاوتی را در رابطه با مکانیزم‌های توسعه تجارت دنبال کنند، بالطبع مشکلاتی در زمینه همکاری‌های بازرگانی منطقه به وجود می‌آید.

○ حرکت به سوی ایجاد منطقه آزاد بسط تجاری در طراحی نظام توسعه تجارت منطقه‌ای، از گام‌های اساسی است. اما در شرایط کنونی با وجود پاره‌ای محدودیت‌ها در کشورهای عضو اکو از جمله ایران، چنین اقدامی دور از دسترس است.

■ با این وصف به نظر جناب‌عالی هماهنگی در سیاست‌های توسعه تجارت در منطقه اکو، میان ایران و ترکیه وجود ندارد. آیا اصولاً روش‌های تجارت خارجی و سیاست‌های اقتصادی این دو کشور به یکدیگر نزدیک می‌باشند که بتوان به دورنمای

عراق

○ نبودن سیاست واحد در امر توسعه تجارت خارجی و فقدان برنامه حمایت از صنایع، کشاورزی و خدمات با ملاحظه نظام‌های متعدد بانکی، از موانع عمده برای گسترش تجارت ایران با اعضای اگو می‌باشد.

کشور، تعرفه گمرکی بر روی جواز سبز گمرکی شاید به حدود ۴۰۰ درصد برسد. مجموعه عوارض و حقوق گمرکی مختلفی ممکن است بر ورود یک کالا حاکم باشد که قصد درآمدزایی برای دستگاه به‌خصوصی را دنبال کند ولی به‌شکل حمایت از محصولات داخلی توجیه می‌شود و مانع تجارت آزاد می‌شود مسایلی این‌چنینی را به‌وجود می‌آورد.

پاکستان نیز وضعیتی بینابین ایران و ترکیه دارد. در واقع این سه کشور بینانگذار اگو، دیدگاه ملی متفاوتی در مقوله تجارت خارجی دارند. بنابراین بازننگری اساسی و تداوم سیاست مشخصی برای بسط تجارت ایران با منطقه اگو ضروری است تا یک بازار بالقوه، روبه‌رشد و دائمی برای محصولات ایرانی برای سال‌های طولانی به‌وجود آید.

■ به‌نظر جنابعالی عمده‌ترین موانع موجود در ایران که گسترش تجارت اگو را تهدید می‌کند، کدامند؟

۱۱ بزرگترین مانع، نبودن سیاست مشخص در امر توسعه تجارت خارجی و فقدان برنامه حمایت از صنایع، کشاورزی و خدمات با ملاحظه نظام‌های متعدد بانکی و پولی می‌باشند.

به‌طور معمول برای توسعه صادرات کشور به منطقه اگو، گاه سیاست‌هایی

دنبال و اعتباراتی منظور می‌شود. اما پس از مدتی به‌جهت محدودیت منابع، به فراموشی سپرده می‌شود. بنابراین کارآیی لازم برای شتاب روند توسعه تجارت ایجاد نمی‌شود. در این مقوله، تغییر قوانین و مقررات که به‌طور عمده از مشکلات ارزی کشور ناشی می‌شوند، نیز باید اضافه گردد. لذا روند کنونی، توسعه مداوم تجارت با کشورهای عضو اگو را به‌دنبال ندارد.

○ تشویق سرمایه‌گذاری در کشورهای عضو اگو به تدوین سیاست‌های دقیق نیاز دارد که نبود این سیاست‌ها از مشکلات عمده در این زمینه می‌باشد.

■ تسهیلاتی که تاکنون برای توسعه صادرات غیرنفتی به کشورهای عضو اگو در ایران فراهم شده، تا چه حد زمینه را باز کرده است؟

□ اجرای سیاست‌هایی نظیر بیمه‌های صادراتی، صندوق ضمانت صادرات، خریدهای مزیتی از کشورهای آسیای میانه، امتیازات خاص ورود کالا برای صادرکنندگان کالا به این کشورها و... تا حدودی زمینه را برای توسعه مناسبات فراهم کرده اما کافی نیست.

■ آیا روش سرمایه‌گذاری (مستقیم یا مشترک) برای نفوذ به بازارهای منطقه اگو به‌نظر جنابعالی می‌تواند مفید باشد؟ آیا موانعی در این راه وجود دارد؟

□ انجام سرمایه‌گذاری در کشورهای عضو اگو برای تولید کالا روشی است که به‌تدریج می‌توان در این بازارها نفوذ کرد و یک بازار دائمی و وابسته به کشور مادر در بعضی از این کشورها ایجاد

نمود. اما چنین فرآیندی نیاز به تدوین سیاست‌های دقیقی دارد که در واقع نبود این سیاست‌ها از مشکلات عمده می‌باشد.

■ جنابعالی به ناهمگونی سیاست‌های تجارت خارجی سه کشور بنیانگذار اگو اشاره کردید. ایران چه نقشی می‌تواند برای رفع این معضل ایفا کند و تا چه حد قادر به ایفای این نقش می‌باشد؟

۱۱ ناهمگونی ساختار اقتصادی و اهداف و سیاست‌های اقتصادی سه کشور بنیانگذار اگو در رابطه با توسعه تجارت، واقعیتی است که وجود دارد. ایران درصدد است در این سیاست‌ها و در بین این سه کشور، همگرایی ایجاد کند.

○ اگر ایران بخواهد به‌سازمان تجارت جهانی بپیوندد، تمرین این مسیر را باید در اگو آغاز کند.

به‌نظر من اگر ایران بخواهد به سازمان تجارت جهانی بپیوندد، در این مسیر باید تمرین را در مجموعه «اگو» آغاز کند. با حذف تدریجی موانع تعرفه‌ای و غیرتعرفه‌ای بر روی اقلام خاص با طبقه‌بندی‌های کالاها در طول زمان، ایران می‌تواند حرکت خود را برای پیوستن به بازار جهانی شروع کند و مکانیزم‌های یکنواخت‌سازی نظام تعرفه‌ای را دنبال کند و سپس موانع سهمیه‌ای را بردارد. نرخ شناور ارز را دست‌کم در زمینه بازرگانی خارجی به‌خصوص تجارت با اعضای اگو، تضمین کند و سپس بتواند در زمینه تقلیل تعرفه‌ها در سطح قابل توجه برای اکثر کالاها اقدام کند.

در برخی از کالاها نظیر مواد و کالاهای مصرفی و لوازم خانگی، صنایع بسته‌بندی، محصولات صنعتی، قدرت رقابت و امکان افزایش بهره‌وری در ایران وجود دارد و می‌توان کارایی در تولید برخی اقلام را افزایش داد تا جایی که با بهای ارزاتر قابل تولید باشند.

■ به نظر جنابعالی تقاضای بازار اکو برای محصولات ایرانی و میزان نفوذ صادرات غیرنفتی ایران به این کشورها، تا چه حد است؟

□ بازار کشورهای عضو اکو در سطح وسیعی خواهان کالاهای ایرانی است. ایران به لحاظ موقعیت جغرافیایی خاص خود که با یانزده کشور همسایه است و تمام آنها قدرت اقتصادی کمتر از ایران دارند، اهمیت ویژه‌ای دارد.

○ در برخی کالاها نظیر مواد مصرفی، صنایع بسته‌بندی، محصولات صنعتی، قدرت رقابت و امکان افزایش بهره‌وری در ایران وجود دارد.

ارزش تولید ناخالص داخلی و بسترهای زیربنای اقتصادی ایران مانند فولاد، پتروشیمی و... از اقتصاد کشورهای عضو اکو حتی ترکیه بالاتر است. ترکیه تولیدکننده کالاهای صنعتی مصرفی است، اما ایران صنایع مادر در اختیار دارد و بنابراین به‌سهولت توان تبدیل شدن به «اقتصاد برجسته» منطقه اکو را دارد.

با این شرایط، بازار اکو که در خلاء تولید و فقدان عرضه کالا قرار دارد، برای محصولات ایرانی انباشته از تقاضاست.

اکثر کشورهای عضو اکو به دلیل

نداشتن سرمایه، فن‌آوری، نیروی انسانی ماهر و صنایع مادر، برای بلندمدت دورنمای اقتصادی روشنی ندارند. محصولات این کشورها به‌طور عمده مواد خام و تولیدات کشاورزی است. با این وصف این امکان برای ایران وجود دارد که ظرفیت تولید خود را برای یک بازار ۳۰۰ میلیون نفری مجهز کند. صنایع ایران دست‌کم می‌توانند روی بازاری با ۱۰۰ میلیون مصرف‌کننده در منطقه اکو حساب کنند.

■ این بازار بالقوه بزرگ برای کدامیک از محصولات صنعتی ایران جاذبه بیشتری دارد؟

□ این بازار بالقوه در تمام رشته‌ها از جمله مواد غذایی آماده (کنسرو)، اتومبیل، سیمان، فولاد، پتروشیمی، محصولات مسی و آلیاژی، مواد آرایشی و بهداشتی، لوازم ساختمانی، موتور پمپ، دوچرخه، موتورسیکلت، لوازم خانگی و... برای ایران وجود دارد. البته باید حمایت دولت برای سرمایه‌گذاری در این زمینه‌ها و تجارت محصولات وجود داشته باشد. این ظرفیت بزرگ بازار منطقه اکو حتی به‌طور کامل برای مقام‌های سیاسی، طراحان و برنامه‌ریزان کشور شناسایی نشده است. از آنجا که دولت حمایت کافی در زمینه تجارت با اکو نکرده است، بخش خصوصی از پتانسیل‌های بالقوه وسیع بازار مورد بحث استقبال نکرده است.

■ برخورد وزارت امور خارجه برای شناسایی پتانسیل‌های اقتصادی - تجاری منطقه اکو تاکنون چه بوده است؟

□ این وزارتخانه با هدف توسعه فعالیت‌های اقتصادی در منطقه، به

سازمان «اکو» توجه زیادی داشته است. حضور فعال در چهار اجلاس سران اکو در چهار سال اخیر، استقبال از اعضای جدید، طراحی موافقت‌نامه‌های اقتصادی و عهدنامه‌های مختلف در زمینه‌های متعدد که زیربنا و ساختار همکاری را فراهم سازد، نشان‌دهنده عمق توجه وزارت امور خارجه به اکو است.

○ ارزش تولید ناخالص داخلی و بسترهای زیربنایی اقتصادی ایران مانند فولاد، پتروشیمی و... از اقتصاد کشورهای عضو اکو حتی ترکیه بالاتر است. ترکیه تولیدکننده کالاهای مصرفی است اما ایران صنایع مادر در اختیار دارد.

موافقتنامه تجارت ترانزیت، تسهیل صدور روایید تجاری بین اعضا، ایجاد شرکت هواپیمایی، بانک، بیمه، کشتیرانی، تجدیدنظر در عهدنامه ازبک، تعیین اولویت تجارت به‌عنوان اصلی‌ترین هدف توسعه همکاری‌های اقتصادی در منطقه، توجه به زیربناسازی در مقوله حمل و نقل، توسعه شبکه مخابراتی، ارائه خدمات فنی - مهندسی و پیمانکاری و... در بین اعضا اکو مورد توجه قرار گرفته است.

کارشناسان و پیمانکاران ایرانی اکنون در تعدادی از کشورهای عضو اکو فعالیت دارند و امروز محصولات تلاش وزارت امور خارجه در بخش اکو، قابل رؤیت است.

اکنون این شرایط برای شهروندان ایرانی فراهم شده که به یک بازار تجاری در منطقه دسترسی پیدا کنند.

البته تدارک نرم افزارهای حمایتی برای نفوذ آنها در این بازار بزرگ و دستیافتن به حداکثر بهره‌وری از تقاضای این بازار، لازم است.

■ به تازگی ایران به عقد قراردادهای سه‌جانبه به‌ویژه با اعضای آسیای میانه‌ای اکو روی آورده است. آیا این اقدام در بلندمدت منافع خاصی برای ایران ایجاد می‌کند. به‌طور کلی شیوه مؤثر تجارت با این کشورها که با کمبود منابع ارزی دست به‌گیریان هستند، چیست؟

□ ایران با برخی کشورهای منطقه به ترتیبات پرداخت سه‌جانبه که در واقع نظام پایاپای است روی آورده که موفق عمل کرده است. این اقدام به جهت فقدان توان مالی کشورهای مورد بحث در پرداخت هزینه‌های خریدشان از ایران، اتخاذ شد. به‌طور کلی این روش تجارت و طراحی این‌گونه سیستم‌های پرداخت همواره با دخالت دولت میسر است و بدون حمایت دولت نیز با شکست روبه‌رو می‌شود. بنابراین در بلندمدت نمی‌تواند کاربرد داشته باشد و روش قابل توصیه‌ای نیست.

اما این که در تجارت چندجانبه از مکانیزم‌های پرداخت و انتقال‌های پایاپای استفاده شود، اصلی پذیرفته شده می‌باشد. به‌همین جهت ایران به اعضای اکو پیشنهاد کرده است که در اتحادیه پایاپای آسیایی عضو شوند. در حال حاضر به جز ایران و پاکستان که از پیش عضو این اتحادیه بودند، ترکمنستان و قرقیزستان نیز به آن اضافه شده‌اند. انتظار می‌رود دیگر اعضای اکو نیز از پیوستن به اتحادیه پایاپای آسیا، استقبال کنند.

○ ترتیبات پرداخت سه‌جانبه به‌لحاظ فقدان توان مالی کشورهای شریک، اتخاذ شده و گرچه موفق بوده اما در بلندمدت برای طراحی یک نظام سالم تجاری بین اعضای اکو، نمی‌تواند کاربرد داشته باشد.

■ آیا اکو خود نمی‌تواند یک سیستم پرداخت پایاپای طراحی و اجرا کند تا مشکلات مالی و ارزی به‌ویژه در رابطه با صادرکنندگان بخش خصوصی را رفع نماید؟

□ ایران ضمن آنکه اعضای اکو را به عضویت در اتحادیه پایاپای آسیا تشویق می‌کند، پیش‌بینی ایجاد چنین سازمانی در بین اعضای اکو را نیز کرده است. البته باید توجه داشت که تمامی حرکت‌های اصلی اکو در جهت تشویق بخش خصوصی و مشارکت آنها در تجارت آزاد می‌باشد. تجارت آزاد نیز ملزومات خود را می‌طلبد که تعیین نرخ ارز شناور، حذف سهمیه‌ها، کاهش تعرفه‌ها، رفع موانع غیرتعرفه‌ای و... است. فعالیت‌های کارشناسی در این مقولات پیگیری می‌شود.

■ هدف از پیشنهاد ایجاد «بازار مشترک اکو» چیست و چگونه قابل دستیابی است؟

□ اگر معنای تشکیل بازار مشترک اکو، منطقه آزاد تجاری باشد، باید در زمینه‌های ادغام‌های اقتصادی، سرمایه‌گذاری متقابل، تضمین سرمایه‌گذاری‌های متقابل، دیوان حل اختلافات تجاری و سرمایه‌گذاری، ادغام‌های پولی، مالی و یکسان‌سازی مالیات‌ها و... کار شود. این موارد برای همکاری اقتصادی در حال حاضر و با شرایط کنونی، هدفی دور از دسترس

است.

انچه تاکنون در اکو مدنظر بوده، حرکت به سمت توسعه تجارت آزاد می‌باشد که اعمال تعرفه‌های ترجیحی شروع آن می‌باشد.

البته حرکت به سمت منطقه آزاد تجاری لازم است و مقدماتی نیز برای آن پیش‌بینی شده است. باید توجه داشت که اعضای اکو تعهدات بین‌المللی و منطقه‌ای دیگر نیز دارند. برای مثال ترکیه بدون هماهنگی بازارمشترک اروپا نمی‌تواند به یک منطقه آزاد تجاری دیگر بپیوندد. بنابراین حرکت اصولی باید با مطالعه و توجه به تعهدات اعضا در مقابل نظام‌های منطقه‌ای دیگر و بین‌المللی صورت بگیرد که معمولاً در این موارد نیز مقاومت‌هایی وجود دارد.

ذکر این نکته نیز ضروری است که در ایران برای اتخاذ چنین اقدام‌هایی، مطالعه کارشناسی انجام نشده و عزم ملی در این زمینه جزم نبوده است.

■ در مورد توافق‌های گذشته سران اکو نظیر تشکیل خط هوایی و کشتیرانی، بیمه اتکایی، بانک و... تاکنون چه اقدام‌هایی صورت گرفته، آیا اهداف اولیه محقق شده است؟

□ هر یک از این موافقت‌نامه‌ها بین تعدادی از اعضا می‌باشد و بقیه به آن نپیوسته‌اند. مشکلاتی در اجرای این موافقت‌نامه هنوز وجود دارد که این مشکلات از قوانین داخلی یا کمبود منابع مالی و سرمایه‌ای برخی کشورها در پرداخت سهمیه‌شان در سرمایه‌گذاری مورد بحث، ناشی شده است.

ایران که مقر خط هوایی و کشتیرانی است از آن جهت این دو

مقوله را پذیرفته که در نظر داشت مرکز تجارت و ترانزیت منطقه اکو باشد. برای اجرای این دو طرح، شرکایی نیز برای ایران منظور شده است. در بخش هواپیمایی اکو، ترکیه مشارکت نکرد زیرا شبکه‌های حمل و نقل در این کشور در حال خصوصی شدن (واگذاری) است. با این وصف، دسترسی به بازار ترکیه و تردد میان اعضای اکو و ترکیه با اکوایر مشکل می‌باشد و در واقع این موضوع مانعی است که در اجرای توافق وجود دارد. البته مذاکره برای رفع این موانع ادامه دارد. با این حال مؤسسه اکوایر و خط کشتیرانی اکو راه‌اندازی شده و فعالیت خود را آغاز کرده‌اند. اگرچه توسعه و بسط آن مستلزم مشارکت گسترده تمام اعضاست.

○ برای تشکیل بازار مشترک، آزادی کامل تجارت، اتحاد گمرکی، ادغام‌های اقتصادی، سرمایه‌گذاری متقابل، تضمین سرمایه‌گذاری، دیوان حل و فصل اختلافات، ادغام‌های پولی و مالی و... لازم است. این موارد برای همکاری اقتصادی اکو در حال حاضر و با شرایط کنونی، هدفی دور از دسترس است.

باید توجه داشت که این‌گونه مؤسسات یارانه دریافت نمی‌کنند، بلکه باید بهره‌برداری از آنها با سرمایه‌گذاری مشترک منطقه‌ای و به صورت سودآور صورت بگیرد و هر کشور عضو سهم خود را از سود آن دریافت کند. البته ایران پیشنهاد کرده که میزان مشارکت اعضا در این طرح‌ها، مساوی نباشد، مثلاً دلیلی ندارد که اگر کشورهای دیگر رفت‌وآمد بیشتری دارد، در خط هواپیمایی سهم (۱۰ درصد) داشته باشد. اگر حجم بازار هوایی مثلاً ۳۵

درصد است باید ۳۵ درصد سرمایه‌گذاری را تأمین کند.

این بحث درباره بقیه توافقاتها مانند بانک توسعه اکو در ترکیه و شرکت بیمه اتکایی اکو در پاکستان نیز مطرح است. در دیگر مقولات مانند علمی و فرهنگی نیز همکاری میان اعضای اکو توافق شده و مقر مؤسسه فرهنگی در ایران و بنیاد علمی در پاکستان است.

■ برای حضور گسترده‌تر سرمایه‌گذاران و پیمانکاران ایرانی در بازار اکو، چه اقداماتی لازم است؟

□ برای حضور سرمایه‌گذاران و پیمانکاران ایرانی در بازارهای اکو در قالب قراردادهای دوجانبه با برخی از کشورهای فعالیت آغاز شده است. این همکاری‌ها برای بخش‌های خصوصی و دولتی طراحی شده است، اما در حال حاضر تمام اعضای اکو به‌طور مشترک بر روی چگونگی این نوع از همکاری‌ها کار نکرده‌اند.

برای توسعه فعالیت سرمایه‌گذاران و پیمانکاران ایرانی در بازار اکو، لازم است «سازمان کمک‌های فنی و بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران» ایجاد شود تا با استفاده از منابع مالی کشور و منابع مالی بین‌المللی از طریق اعطای کمک‌های فنی، تسهیلات مالی و حمایت‌های بیمه‌ای، پشتوانه حضور فعالتر بخش خصوصی در همکاری‌های منطقه‌ای فراهم نماید.

البته به‌صورت محدود این کار توسط بانک‌های تخصصی ایران انجام می‌شود، منتهی گسترش فعالیت به منابع مالی بیشتر و اراده قوی در این زمینه نیاز دارد که پشتوانه یک سازمان وسیع فعال در این بخش باشد. این سازمان می‌تواند برنامه‌ریزی کاملی در زمینه توسعه مناسبات اقتصادی، سرمایه‌گذاری و

پیمانکاری انجام دهد. اما هنوز چنین سازمانی در ایران تشکیل نشده است.

■ آخرین آمار در دسترس درباره تجارت ایران با اکو و عمده‌ترین شرکای تجاری ایران در میان اعضای سازمان همکاری اقتصادی چیست؟

□ ارزش صادرات ایران به نه کشور دیگر عضو اکو از حدود یک میلیارد و ۶۴/۲ میلیون دلار در سال ۱۹۹۳ به ۷/۷۲۵ میلیون دلار در سال ۱۹۹۴ کاهش یافت. سهم ایران در کل صادرات اکو در این مدت در سطح ۱۵ درصد حفظ شد. ارزش واردات ایران از دیگر اعضای اکو از ۸۱۲/۸۸ میلیون دلار در سال ۱۹۹۴ به ۸۰۵/۴۴ میلیون دلار در سال ۱۹۹۵ تنزل یافت اما سهم آن در کل واردات اکو از ۴ به ۶/۸ درصد افزایش یافت.

عمده‌ترین خریداران کالاها را ایران در میان اعضای اکو در سال ۱۹۹۴ به ترتیب ترکیه، آذربایجان و ترکمنستان بودند. ارزش صادرات ایران به کشورهای مورد بحث به ترتیب ۲۷۸/۹، ۲۰۱/۷ و ۶۶/۵ میلیون دلار بود.

عمده‌ترین کشورهای تأمین‌کننده نیازهای وارداتی ایران در میان اعضای اکو در همین زمان ترکیه، آذربایجان و پاکستان بودند که به ترتیب ۴۰۷/۵، ۳۰۳/۸ و ۴۰/۱ میلیون دلار کالا به ایران صادر نمودند.

ارقام سال ۱۹۹۵ میلادی نشان می‌دهد که آذربایجان، ترکیه و پاکستان همچنان عمده‌ترین صادرکنندگان کالا به ایران در میان اعضای اکو بودند و به ترتیب ۳۹۴/۵، ۲۷۳/۸ و ۵۳/۲ میلیون دلار کالاهای مختلف روانه بازار ایران کردند. □